

Saavutettava kulttuuripääkaupunki 2011

Raportti Turku 2011 -saavutettavuusohjelmasta

Tekijät:

Jonna Aakkula
Pauliina Mäkinen
Anna Pikala

Taitto:

Katariina Saarinen

Valokuvat:

Pauliina Mäkinen
Susanna Määttänen
Kari Vainio

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO KULTTUURI- PÄÄKAUPUNKIVUODEN SAAVUTETTAVUUTEEN.....4

2. KÄYTÄNNÖN SAAVUTETTA- VUUSTOIMENPITEET KULTTU- URIPÄÄKAUPUNGISSA.....6

FYYSINEN SAAVUTETTAVUUS.....8

Kulttuuripääkaupungin info 2011 Kulma
ja päänäyttämö Logomo.....7

Hankkeille lainattava
saavutettavuusvälineistö.....8

Avustajat.....9

KIELELLINEN SAAVUTETTAVUUS.....10

Saavutettava viestintä ja symbolit.....10

Viittomakielinen tulkkaus.....12

Kuvailutulkkaus.....13

Kirjoitustulkkaus.....14

TALOUDELLINEN SAAVUTETTAVUUS.....16

LAAJA OSALLISTUMINEN.....18

Vapaaehtoisohjelma.....19

3. YHTEISTYÖKUMPPANIT.....23

4. KULTTUURIPÄÄKAUPUNKI- HANKKEIDEN KOULUTUS SAA- VUTETTAVUUSASIOISSA.....24

5. TIIVISTELMÄ SAAVUTETTA- VUUSOHJELMASTA TEHDYSTÄ ARVIOINNISTA.....25

6. VINKKEJÄ SAAVUTETTAVUUDEN TOTEUTTAMISEEN.....26

LISÄÄ TIETOA.....30

LÄHTEET.....30

LIITE: SAAVUTETTAVUUSSYMBOLIT KULTTURIPÄÄKAUPUNGISSA...31

1. JOHDANTO

KULTTUURIPÄÄKAUPUNKIVUODEN SAAVUTETTAVUUTEEN

Turku oli yksi neljästä finalistista Euroopan Unionin järjestämässä Access City Award -esteettömyyskilpailussa (2010). Turun aktiivinen toiminta esteettömyyden toteuttamiseksi käytännössä oli myös kulttuuripääkaupunkivuonna tärkeässä roolissa, sillä saavutettavuus valittiin yhdeksi Turun kulttuuripääkaupunkivuoden arvoista jo valmisteluvaiheessa. Saavutettavuuden huomioon ottamisella haluttiin varmistaa kaikille tasa-arvoinen mahdollisuus kokea kulttuuria.

Valmisteluvaiheessa määritellyt fyysinen, henkinen ja kielellinen saavutettavuus sekä taloudellinen tasa-arvo määrittivät Turun kulttuuripääkaupunkivuoden saavutettavuutta läpi koko hankkeen toteutuksen. Toteutuksen välineinä toimivat alueellinen ja kansallinen järjestötyö, saavutettava viestintä, saavutettava vapaaehtoisohjelma ja konkreettiset saavutettavuustoimenpiteet.

Saavutettavaa kulttuuripääkaupunkia lähdettiin rakentamaan yhteistyössä saavutettavuusasiantuntijoiden kanssa; eri järjestöjen asiantuntijoilta pyydettiin näkökulmia saavutettavuuteen sekä tietoa siitä, miten heidän edustamansa ryhmät parhaiten tavoitettaisiin. Järjestöjen asiantuntemus oli työssä korvaamatonta.

Saavutettava viestintä käsitti mm. kulttuuripääkaupungin kolmekieliset verkkosivut, usealle eri kielelle käännettyä painomateriaalia sekä selko- ja viittomakieliset kuukausikirjeet kulttuuripääkaupunkivuoden verkkosivuilla. Lisäksi eri tavoin saavutettavasta ohjelmatarjonnasta viestittiin vammaisjärjestöille ja sähköpostilistoille sähköisten uutiskirjeiden avulla. Turku 2011 -säätien vapaaehtoisohjelmaan toivottiin tervetulleiksi kaikki halukkaat, huolimatta esimerkiksi mahdollisista fyysisistä esteellisyyksistä. Kaikille kiinnostuneille haluttiin löytää vapaaehtoistehtäviä kult-

tuuripääkaupunkivuonna ja tässä myös onnistuttiin.

Konkreettiset saavutettavuustoimenpiteet pitivät sisällään eri tavoilla tulkatut (viittomakielinen, teksti- ja kuvailutulkkaus) kulttuuripääkaupunkihankkeet, hankkeille lainattavan saavutettavuusvälineistön sekä fyysisesti saavutettaviksi rakennetut kulttuuripääkaupungin info- ja tapahtumakeskukset: 2011 Kulman ja Logomon. Tulkkausia järjestettiin Turku 2011 -säätien ja sen yhteistyökumppaneiden toimesta vuoden mittaan yhteensä parisenkymmentä.

Kulttuuripääkaupunkivuoden saavutettavuuden onnistumista tutkittiin vuoden 2011 loppupuolella mm. Turun ammattikorkeakoulun opiskelijoiden tekemän arvioinnin avulla. Arvioinnin tiivistelmä löytyy tästä raportista. Vammaisjärjestöjen edustajilta arvioinnin yhteydessä saatuja kommentteja saavutettavuuden huomioimisesta kulttuuritapahtumissa on sovellettu Vinkkejä saavutettavuuden toteuttamiseen -osiossa.

Kulttuuripääkaupunkivuotta rakennettiin alusta alkaen pitkäaikaisia vaikutuksia ajatellen. Vuoden 2011 toiminnoilla haluttiin olevan riittävästi liittymäkohtia pitkäaikaisempiin toimintoihin, jotta kehitetyillä käytänteillä olisi mahdollisuus jatkaa olemassaoloon ja kehittyä myös kulttuuripääkaupunkivuoden jälkeen. Tästä syystä pitelet kädessäsi tätä raporttia. Toivomme sinun saavan raportista vinkkejä ja tietoa saavutettavuuden huomioimiseksi niin kulttuuri- kuin muissakin tapahtumissa ja toiminnoissa. Raportin lopusta löydät vinkkilistan, jota kannattaa käyttää pohtiessasi tapahtumasi saavutettavuutta.

Saavutettavia kulttuurielämyksiä!

Terveisin Turku 2011 -säätö

2. KÄYTÄNNÖN SAAVUTETTAVUUSTOIMENPITEET KULTTUURIPÄÄKAUPUNGISSA

”Saavutettavuus on kulttuuria.”

Turun kaupungin esteettömyysasiamies,
Heikki Haulisto

FYYSINEN SAAVUTETTAVUUS

Fyysinen saavutettavuus tarkoittaa sitä, että Turku 2011 -säätöön sekä 2011-hankkeiden tiloissa ja tapahtumissa on mahdollisuuksien mukaan huomioitu fyysisesti rajoittuneiden erityisryhmien tarpeet. Turku 2011 -säätö tukee ja ohjeistaa hankkeita fyysisen saavutettavuuden huomioimiseen. Turku 2011 -ohjelmaan pääsee mukaan myös ajasta ja paikasta riippumatta web- ja mobiilisovellusten avulla sekä videonäytöillä kaupunkialueella. (Turku 2011 -saavutettavuusohjelma)

- saavutettavat kulttuuripääkaupungin info- ja tapahtumatilat 2011 Kulma ja Logomo
- 2011-hankkeiden ohjeistus saavutettavuusasioissa
- saavutettavuustarvikkeiden lainaus 2011-hankkeille
- 2011-sisältöjä myös verkon kautta ajasta ja paikasta riippumatta
- saavutettavuusvapaaehtoisten koulutus yhteistyössä Avustajakeskuksen kanssa
- avustajat ja esteettömät katsomot isoissa ulkoilmatapahtumissa
- saavutettavuudesta viestiminen uutiskirjein, seminaarein ja koulutuksin

Kulttuuripääkaupungin info 2011 Kulma ja päänäyttämö Logomo

Kulttuuripääkaupungin infopiste 2011 Kulma sekä tapahtumakeskus Logomo rakennettiin fyysisesti saavutettaviksi. Kummankin kohteen eteen sijoitettiin invalidiparkkipaikkoja ja 2011 Kulmaan luiska esteettömän kulun mahdollistamiseksi. Sisältä löytyivät invaWC-tilat. Myös opaskoirat olivat tervetulleita sekä Kulmaan että Logomoon. Logomon näyttelypuolella oli lainattavissa kannettava induktiosilmukka sekä esim. pyörätuoleja, joita saattoi tiedustella Logomon lipunmyyntitiskiltä.

2011 Kulman sekä tapahtumakeskus Logomon fyysisen saavutettavuuden rakentamisessa käytettiin Turun kaupungin esteettömyysasiamiehen Heikki Hauliston konsultointiapua. Esteettömyysasiamies kommentoi ja konsultoi myös mm. isojen ulkoilmatapahtumien yhteyteen rakennettavien katsomojen toimivuutta saavutettavuuden näkökulmasta.

Lainattava saavutettavuusvälineistö

Turku 2011 -säätio halusi tehdä saavutettavuusvälineistön lainaamisen mahdollisimman helpoksi ja edulliseksi 2011-hankkeille ja päätyi vuokraamaan tarpeeseen rullarampeja ja kaksi induktiosilmukasettiä. Induktiosilmukka on kuulovammaisen apuväline, joka siirtää magneettikentän välityksellä äänen suoraan kuulolaitteen vastaanottokelaan. Ääni siirtyy puhtaasti, sopivalla voimakkuudella eivätkä häiriöäänet puhujan ja kuuntelijan välissä häiritse. Induktiosilmukka voi olla kiinteästi asennettu. Se voidaan liittää osaksi tilan muuta äänentoistojärjestelmää.

Säätion käytössä olevat induktiosilmukat soveltuivat käytettäväksi joko sähköiseen äänentoistojärjestelmään kytkettynä tai tilanteissa, joissa vain yksi henkilö puhui/esiintyi lähettimen kanssa. Yksi induktiosilmukasetti sisälsi lähettimen ja kahdeksan vastaanotinta. Toinen induktiosilmukkasetistä sijoitettiin pysyvästi Logomolle näytelyasiakkaiden käyttöön.

Lainattavat rullarampit olivat 1, 2 tai 3 askelman nousun tai vastaavan kulkuesteiden poistamiseen pyörätuolille ja rollaattorilla. Rampit olivat käteväkäyttöisiä sekä helposti muunneltavissa erilaisiin käyttötarkoituksiin. Rullaramppien ja induktiosilmukasetin lainaaminen oli hankkeille maksutonta.

Avustajat

Osana vapaaehtoisohjelmaa toimi kolmisenkymmentä vapaaehtoista saavutettavuusavustajaa. Tiimin vetäjät, tiimivastavat, olivat saavutettavuusalan ammattilaisia. Saavutettavuusavustajat koulutettiin tehtäviinsä yhteistyössä Avustajakeskuksen kanssa. Vapaaehtoiset työskentelivät Turun kulttuuripääkaupunkivuoden 2011 ajan kulttuurin kentän saavutettavuuden lisäämiseksi ja toimivat mm. tammikuusta elokuuhun saavutettavuusavustajina Logomon näyttelypuolella. Vapaaehtoiset toimivat myös isojen ulkoilmatapahtumien (mm. Avajaiset ja The Elements) saavutettavien katsomojen avustajina.

KIELELLINEN SAAVUTETTAVUUS

”Kuvailutulkkaukset antoivat avaimen uuteen elämykseen ja madalsivat kynnystä lähteä kokeilemaan mm. sirkusta lähes sokeana. Sanat opastivat näkemään enemmän.”

Päivi, kuvailutulkkauksiin osallistunut

Kielellinen saavutettavuus tarkoittaa, että Turku 2011 -säätien tiedotus, palvelut ja kulttuurituotteet pyritään tarjoamaan mahdollisimman monilla eri kielillä sekä vammaisten erityistarpeet huomioiden. Myös hankkeita kannustetaan ja tuetaan samaan käytäntöön. (Turku 2011 -saavutettavuusohjelma)

- verkkosivut suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi
- viittoma- ja selkokieliiset tiedotteet verkkosivuilla kuukausittain
- painomateriaalia useilla eri kielillä
- kuvailutulkkauuskoulutus yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa
- teksti-, kuvailu- ja viittomakieliiset tulkkaukset yli 20 hankkeeseen

- lainattavat induktiosilmukat 2011-hankkeille ja Logomon kävijöille
- verkkosivuilla käytössä olevat saavutettavuussymbolit

Saavutettava viestintä ja symbolit

Kulttuuripääkaupungin viestintää toteutettiin usealla eri kielellä. Verkkosivujen materiaali toteutettiin kolmella eri kielellä, suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Lisäksi painomateriaalia tuotettiin myös viroksi, venäjäksi, saksaksi ja ranskaksi. Kulttuuripääkaupungin kuukausittain ilmestyvästä kirjeestä julkaistiin verkkosivuilla myös selkokieliiset sekä viittomakielelle tulkatut versiot.

Turku 2011 -säätien verkkosivuilla käytettiin symboleita kuvaamaan tapahtumissa huomioon otettuja saavutettavuuden tapoja. Symboleista on hyötyä kaikille tilan ja palvelun käyttäjille, kuten esimerkiksi vieraskielisille sekä liikkumis- ja toimintarajoitteisille. Saavutettavuussymbolit ovat kaikkialla maailmassa samankaltaisia ja siksi ymmärrettäviä. Silloin kun symboleita

käytetään osana viestintää, kannattaa ne myös sanallisesti selittää. (Kulttuuria kaikille, www.kulttuuriakaikille.info/saavutettavuus_symboleja_viestintaanpalvelu). Turku 2011 -säätiön verkkosivuilla ja viestinnässä symbolein kuvattaviksi määriteltiin seuraavat asiat: esteetön kulku, avustaja paikalla, kuvailutulkkaus, viittomakielinen tulkkaus sekä induktiosilmukka. (Ks. symbolit raportin lopussa). Verkkosivuilla siis saattoi haluamaansa symbolia klikkaamalla saada esiin kaikki tapahtumat, joissa symbolin esittämää esteettömyyttä oli noudatettu. Symboleita käytettiin merkitsemään myös

esimerkiksi ulkoilmatapahtumien saavutettavien katsomoiden paikkoja sekä mm. parkkipaikkojen ja invaWC:n sijainteja. Symboleita käytettiin ulkoilmatapahtumissa painettuina mm. isoihin heliumpalloihin, jotka toimivat näkyvinä opasteina väkijoukossa.

Osana viestintää lähetettiin tietoa sähköpostikirjein saavutettavista ohjelmallisista kohderyhmille, joille kyseisten sisältöjen voitiin katsoa olevan erityisen sopivia tehtyjen saavutettavuustoimenpiteiden johdosta.

Viittomakielinen tulkkaus

Kulttuuripääkaupunkivuoden hankkeisiin järjestettiin 2011-säätiön toimesta yhteensä kymmenisen viittomakielistä tulkkausta. Viittomakielellä tulkattuna pyrittiin tarjoamaan erityyppisiä esityksiä, kuten lasten- ja aikuisten teatteria sekä näyttelyopastuksia. Lisäksi esimerkiksi Blackmarket-tapahtumassa, tiedon ja epätiedon mustassa pörssissä, jossa osallistujat saivat ostaa itselleen asiantuntija-ajan keskustelua var-

ten yhdellä eurolla, oli mahdollista saada myös viittomakielinen tulkkaus. Tulkkaukset suorittivat alueella toimivat tulkkipalvelut ja -yritykset.

Kuvailutulkkkaus

Kulttuuritapahtumien kuvailutulkkkaus välittää taideteoksesta näkövammaiselle sen, mitä kuulo-, tunto-, haju- ja makuaisti eivät välttämättä kerro. Elokuvan ja teatteriesityksen kohdalla tämä tarkoittaa esimerkiksi henkilöiden ulkonäköä, sanatonta toimintaa, maisemaa tai lavastusta. Taidenäyttelyssä kuvailutulkki sanallistaa teoksen visuaalisuuden. Kuvailutulkkaukseen voidaan hyödyntää myös erilaisissa arjen tilanteissa.

Kuvailutulkki pyrkii työssään objektiivisuuteen. Taiteen kuvailutulkkauksessa on kuitenkin aina mukana myös kuvailutulkin oma näkemys. Teoksen tunnelmaa ja sävyjä ei voi tavoittaa vain perusasioita kertomalla. Kuvailutulkkauksen valmistaminen vie aikaa ja sen toteuttaminen edellyttää laajaa sanavarastoa ja tiivistämisen kykyä.

Turku 2011 -säätio järjesti yhdessä Turun ammattikorkeakoulun, Diakonia-ammattikorkeakoulun, Näkövammaisten kulttuuripalvelun ja Varsinais-Suomen näkövammaiset ry:n kanssa kuvailutulkkauksen Kulttuuria kuvaillen - elämyksiä

esteettömästi Varsinais-Suomessa -hanke, joka oli ensimmäinen aiheesta koskaan järjestetty koulutus Varsinais-Suomen alueella. Koulutuksen rahoittajina toimivat Opetus- ja kulttuuriministeriö, Turun ammattikorkeakoulu sekä Turku 2011 -säätio. Opinnäytetöinään koulutukseen osallistujat tekivät yhteen kulttuuripääkaupunkivuoden hankkeeseen kuvailutulkkauksen.

Kuvailutulkattavat hankkeet valittiin kiinnostavuuden perusteella yhteistyössä Varsinais-Suomen Näkövammaiset ry:n jäsenistön kanssa. Kuvailutulkkaukseen koulutuksesta valmistuneiden avulla kymmenen kulttuuripääkaupunkivuoden hanketta, mm. sirkusta, taidenäyttelyitä, musikaali sekä teatteriesityksiä, kuultiin myös kuvailtuna.

Kirjoitustulkkkaus

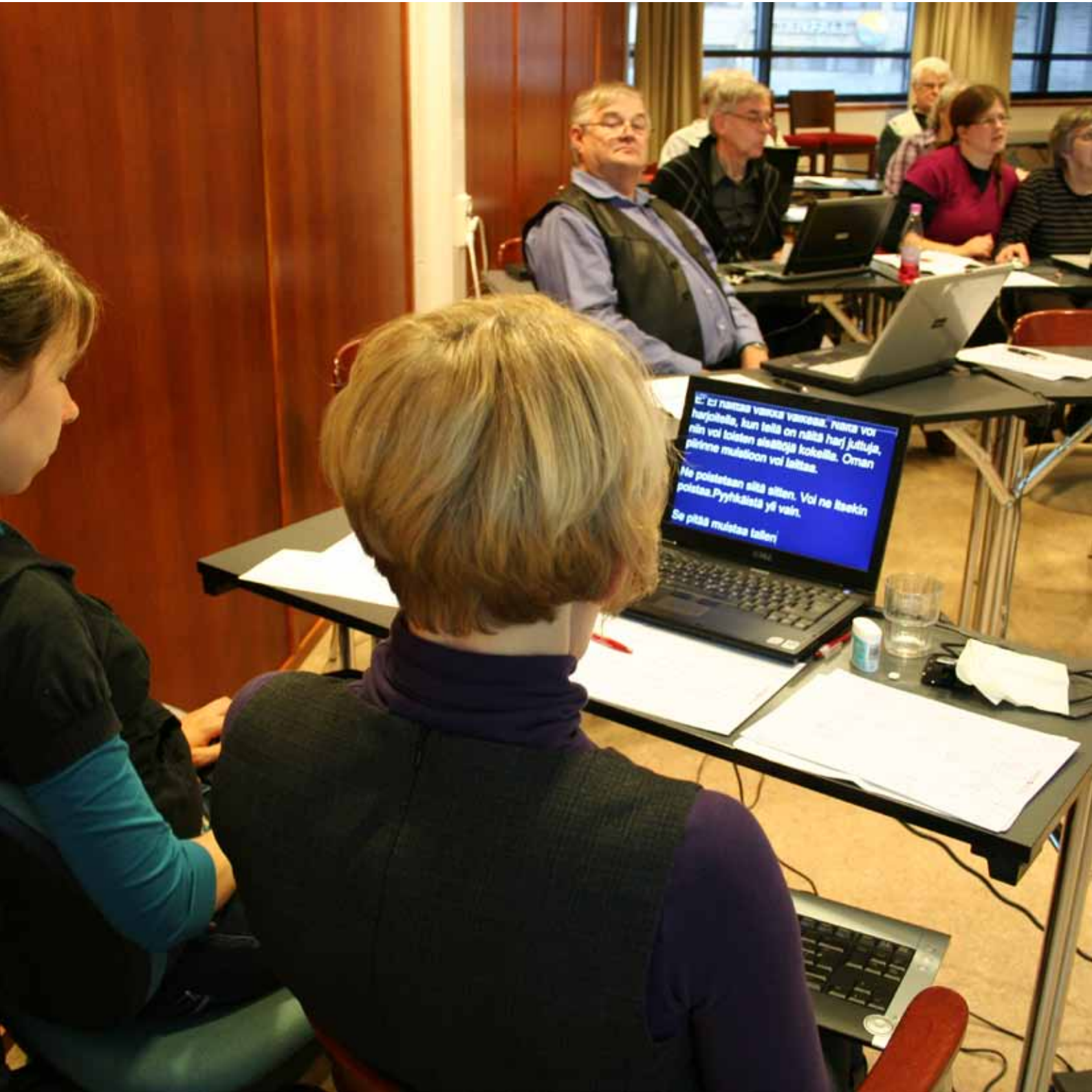
Kirjoitustulkkkaus on tulkkkausmuoto, jossa tulkki välittää puhujan suullisen viestin kirjoitettuun muotoon. Kirjoitustulkkkaus on yhden kielen sisäistä tulkkausta. Pyrkimyksenä on puhutulla kielellä ilmaistun viestin saattaminen kirjoitettuun muotoon mahdollisimman täydellisesti joko tietokoneella tai käsin kirjoittaen. Suomen kirjoitustulkit ry suosittaa, että tulkkausta tekevät ainoastaan kirjoitustulkkikoulutuksen käyneet tulkkirekisteriin hyväksytyt tulkit.

Kirjoitustulkkatessaan tulkki muokkaa kuulemaansa luettavassa muodossa helpommin ymmärrettäväksi puuttumatta kuitenkaan puheen sisältöön tai esimerkiksi sävyyn. Kirjoitustulkkkaus on simultaanitulkkausta - tulkki kirjoittaa kuulemansa

puhujan puhuessa. Vaikka kirjoitustulkin kirjoitusnopeus koneella on yleensä noin 300-500 merkkiä minuutissa, täytyy puhetta usein tiivistää, sillä puhenopeus ylittää usein kirjoitusnopeuden. Tämän takia tulkkauksessa käytetään usein lyhenteitä tai kirjoitustulkkaukseen kehitettyä ohjelmaa. Kirjoitustulkkausta käyttävät pääsääntöisesti tulkkipäätöksen saaneet huonokuuloiset sekä kuuroutuneet. Myös osa viittomakielisistä kuuroista sekä kuurosokeista hyötyy kirjoitustulkkauksesta.

Kirjoitustulkkausta kokeiltiin Blackmarket-hankkeessa kulttuuripääkaupunkivuonna. Vaikka kirjoitustulkkkaus onkin ensisijaisesti tarkoitettu huonokuuloisille, koettiin kirjoitustulkkauksesta olevan hyötyä vaikkapa muuten hälyisessä tilassa tai heille, jotka eivät puhu suomea kotikielenään.

Et ei nautta vanha vanha. Nautti voi
harjoitella, kun tulla on näitä harjoituksia,
nautti voi laulaa lauloja kaikilla. Omaa
pitänee muistoon voi laittaa.
Ne poistetaan sitä sitten. Voi ne itsekin
poistaa. Pyyhkäistä yllä vain.
Se pitää muistaa tullen

TALOUELLINEN SAAVUTETTAVUUS

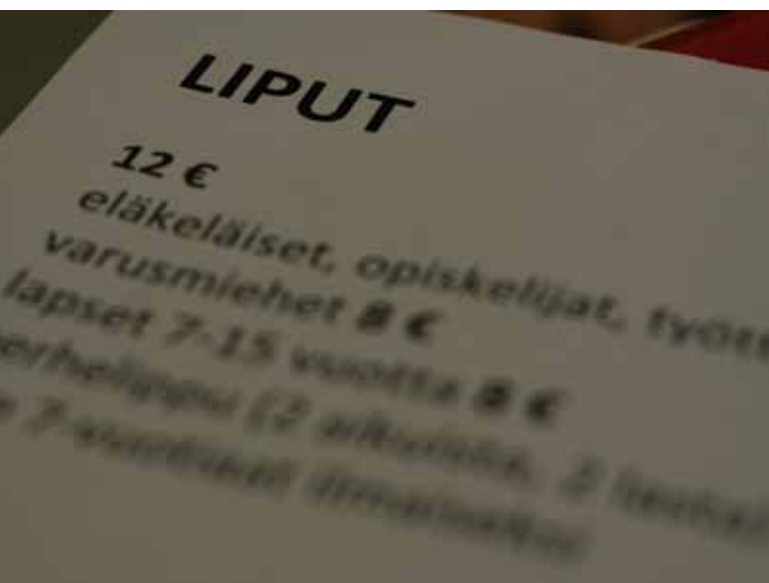
"Kaupunki on ollut täynnä ihania ilmaisia yllätyksiä lapsille ja aikuisille."

Elisa, suurperheen äiti

Taloudellinen saavutettavuus tarkoittaa sitä, että ohjelmassa on paljon ilmaisia ja edullisia sisältöjä. Hankkeille suositellaan yhtenäistä lippuhintojen porrastusta, joiden avulla ne, joiden tulot ovat pienimmät, pääsevät osallistumaan kulttuuripääkaupunkivuoteen muita edullisemmin. Toimintatarajoitteisten ihmisten avustajille (esim. tulkit, avustajat) ohjataan antamaan ilmainen sisäänpääsy. (Turku 2011 -saavutettavuusohjelma)

- yli 70 % ohjelmatapahtumista ilmaisia, esimerkiksi
 - kaupunkitapahtumia
 - ympäristötaidetta
 - konsertteja
 - työpajoja
 - näyttelyitä
 - elokuvia
 - lastenkulttuuria
 - kulttuuri- ja kuntoilureittejä
 - seminaareja ja luentoja
 - porrastetut lipunhinnat
- avustajille ilmainen sisäänpääsy tapahtumiin

Kulttuuripääkaupunkiohjelmaan kuuluvista tapahtumista 70 % oli ilmaisia. Hankkeita kehoitettiin käyttämään porrastettuja lipunhintoja niin, että esimerkiksi lapset, opiskelija ja eläkeläiset saivat pääsylipun tapahtumaan peruslippua edullisemmin. Kaikki hankkeet takasivat Turku 2011 -hankesopimusten mukaisesti avustajille ja tulkeille ilmaisen sisäänpääsyn.

LAAJA OSALLISTUMINEN

"Olen tavannut uusia ihmisiä ja saanut paljon uusia elämyksiä ja kokemuksia, joista on varmasti hyötyä myös tulevaisuudessa. Vapaaehtoistyö taiteen ja kulttuurin parissa on tuonut uutta sisältöä elämäni."

Anna-Riikka, 2011-vapaaehtoinen

Laaja osallistuminen tarkoittaa kulttuuripääkaupungissa osallistuvuutta, avointa viestintää, monipuolista ohjelmaa ja uusien yleisöjen tavoittelemista. Hankkeet, Turku 2011 -säätien viestintä sekä säätien työntekijä- ja vapaaehtoisrekrytointi tarjoavat osallistumismahdollisuuksia kaikille ikään, uskontoon, sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautuneisuuteen, etniseen taustaan.

taan ja sosiaaliseen asemaan katsomatta. Monet hankkeet ja tapahtumat tavoittelevat uusia yleisöjä uudistamalla alansa perinteisiä toimintamuotoja. Lisäksi pyritään tuomaan yhteen vähemmistöjen ja valtaväestön edustajat. Tapahtumista tiedotetaan aktiivisesti ja useita viestintäkanavia käyttäen. Tilaisuudet levittäytyvät laajasti myös muualle kuin Turun ydinkeskustaan. Osassa hankkeista otetaan yleisö aktiivisesti mukaan ohjelman tekemiseen. Monet hankkeet mahdollistavat vapaaehtoistyöntekijöiden mukanaolon sekä hankkeiden suunnittelu- että toteutusvaiheissa. (Turku 2011 -saavutettavuusohjelma)

- monipuolista ohjelmaa
- yhteisötaidehankkeita
- ohjattuja työpajoja
- tapahtumia myös Turun keskustan ulkopuolella
- tiivistä järjestöyhteistyötä
- yhteistyötä kaupunkilaisten kanssa
- 160 hanketta, tuhansia tekijöitä
- kymmeniä kansallisuuksia
- yli 400 vapaaehtoista

Vapaaehtoisohjelma

Tärkeänä osana laajan osallistumisen mahdollisuuksia Turku 2011 -säätio perusti vapaaehtoisohjelman tukemaan vuoden toteutusta. Vapaaehtoisohjelmalla haluttiin taata kaikille halukkaille mahdollisuus osallistua kulttuuripääkaupunkivuoteen myös sisältä käsin sekä mahdollistaa 2011-hankkeille ja 2011-säätiolle tarvittava talkoapu.

Ohjelmaan liittyi yhteensä yli 400 vapaaehtoista, joiden yhteenlaskettu tehtävätuntimäärä kulttuuripääkaupunkivuoden hankkeissa ja 2011-säätiön tehtävissä oli yli 8000 tuntia. Vapaaehtoiset edustivat yli kymmentä kansallisuutta ja osana vapaaehtoisohjelmaa toimi myös ns. intercultural team, jonka työkielenä käytettiin englantia. Vapaaehtoisohjelmaan osallistumiselle ei määritelty pääsyvaatimuksia; kaikille halukkaille haluttiin löytää mahdollisuus toimia kulttuuripääkaupunkivuoden vapaaehtoisena.

Tärkeä osa vapaaehtoisohjelmaa oli yhteistyö, jota tehtiin yhdessä pysyvää vapaaehtoistoimintaa koordinoivien tahojen, kuten MLL:n ja SPR:n Varsinais-Suomen piirien, kanssa. Yhteistyöllä haluttiin taata myös vuoden vapaaehtoisten toiminnan jatko alueen eri järjestöissä vuoden 2011 jälkeen.

Lisätietoja vapaaehtoisohjelman toteuttamisesta voi lukea Turku 2011 -säätiön vapaaehtoisohjelman rapostista "Pallo halussa".

3. YHTEISTYÖKUMPPANIT

Tärkeinä kumppaneina ja mentoreina läpi sekä suunnittelu- että toteutusvaiheen toimivat erilaiset saavutettavuuden parissa toimivat järjestöt. Saavutettavuusohjelman alkuvaiheessa 2011-säätiö lähestyi alueen eri vammaisyhdistyksiä ja saavutettavuustoimijoita ja kartoitti ohjelman rakentamisessa huomioitavia seikkoja, parhaiten kunkin toimijan sidosryhmän tavoittavia viestintävälineitä sekä eri kohderyhmille erityisen kiinnostavia tai soveltuvia sisältöjä. Osan saavutettavuusohjelmastaan 2011-säätiö toteutti Opetus- ja kulttuuriministeriön tuella ”Saavutettava kulttuuripääkaupunki 2011” -hankkeen avulla. Hankkeessa ja koko saavutettavuusohjelmassa yhteistyötahoina ja saavutettavuuden erityisasiantuntijoina toimivat seuraavat tahot:

- Avustajakeskus, vapaaehtoistyöhön perustuva avustajavälitys
- Diak, Turun yksikkö
- Heikki Haulisto, Turun kaupungin esteettömyysasiamies

- Kulttuuria kaikille -palvelu, kulttuuri-kohteiden saavutettavuuden edistäjä
- Kynnys ry, eri tavoin vammaisten ihmisten perus- ja ihmisoikeusjärjestö
- Näkövammaisten Kulttuuripalvelu, näkövammaisten kulttuuriharrastusten edistäjä
- Suomen Punainen Risti, Varsinais-Suomen piiri
- Turun AMK:n hyvinvointipalvelut
- Varsinais-Suomen Näkövammaiset ry

4. KULTTUURIPÄÄKAUPUNKI- HANKKEIDEN KOULUTUS SAAVUTETTAVUUSASIOISSA

Kulttuuripääkaupunkihankkeita haluttiin rohkaista rakentamaan hankkeistaan saavutettavia sekä myös huomioimaan jatkossa tapahtumissaan esteettömyyden eri osa-alueita. Hankkeiden tervetuloilaisuuksissa, joissa hankkeita opastettiin kulttuuripääkaupunkivuoden toimijoiksi, tuotiin esiin myös vinkkejä saavutettavuuden huomioimiseen.

Lisäksi hankkeille järjestettiin koulutus- ja infotilaisuuksia, joissa saavutettavuutta käsiteltiin: vuonna 2009 järjestetyssä Arvot hankkeissa -infotilaisuudessa yhtenä osana käsiteltiin saavutettavuutta. Loppuvuodesta 2010 hankkeille ja muille kiinnostuneille toimijoille järjestettiin saavutettavuuskoulutus, jonka aiheena oli esteettömän tapahtuman järjestäminen. Lisäksi keväällä 2011 järjestettiin kaikille avoin seminaaripäivä, joka keskittyi kuvailutulkkaukseen ja sen mahdollisuuksiin.

Hankkeita lähestyttiin ennen kulttuuripääkaupunkivuotta ja sen aikana mm. sähköpostikirjein, joissa kerrottiin lainattavista saavutettavuustarvikkeista sekä eri tulkkauksien mahdollisuuksista. Kulttuuripääkaupunkihankkeisiin 2011-säätiön kanssa yhteistyössä tehdyt tulkkaukset pyrittiin järjestämään pääsääntöisesti 2011-säätiön kustannuksella.

5. TIIVISTELMÄ SAAVUTETTAVUUSOHJELMASTA TEHDYSTÄ ARVIOINNISTA

Kulttuuripääkaupunkivuoden saavutettavuuden onnistumista tutkittiin vuoden 2011 lopussa Turun ammattikorkeakoulun opiskelijoiden tekemän arvioinnin avulla. Tutkimustapoina arvioinnissa käytettiin havainnointia, haastatteluja ja sähköistä Webropol-kyselyä. Arvioinnissa haluttiin selvittää yleisön ja yhteistyökumppanien näkemystä tilojen, tapahtumien ja tiedotuksen saavutettavuuden onnistumisesta kulttuuripääkaupungissa.

Sähköiseen Webropol kyselyyn vastasi 40 henkilöä. Suurin osa vastanneista oli liikkumisrajoitteisia (14 vastannutta). Muita ryhmiä olivat näkörajoitteiset (4 vastannutta) ja kuulorajoitteiset (4 vastannutta). Vastanneista 14:sta oli jokin muu rajoitteisuus, kuten allergia tai ymmärtämiseen vaikuttava sairaus. Suurin osa vastanneista oli käynyt yhdestä viiteen tapahtumassa.

Logomon näyttelyt ja siellä järjestetyt tapahtumat saivat kiitosta vastanneilta, sillä ne olivat fyysisesti esteettömät. Kuvailutulkatut näyttelyt olivat erityisen pidettyjä, sillä ne auttavat hahmottamaan tapahtumia ja teoksia. Vastanneet pitivät ulkoilmatapahtumista, kuten Tall Ships Regatta, ilotulitukset, kulttuuripääkaupunkivuoden avajaiset sekä Future Circuksen joen ylitys. Ulkotilatapahtumiin oli helppo päästä, ne olivat ilmaisia ja näkyvyys oli useimmiten hyvä. Keskustaa on pidetty hyvänä tapahtumapaikkana sen helpon saavutettavuuden tähden.

Epäonnistuneina tapahtumista eniten mainintoja saivat tapahtumat, joissa ei ollut viittomakielen tulkkia. Muiksi syiksi epäonnistuneille tapahtumille listattiin informaation puute tai sen saavuttamattomuus. Vaikeaksi koettiin informaation hakeminen

internetsivuilta. Kulttuuripääkaupungin avajaisissa ei oltu suunniteltu ihmismassojen liikkumista. Joissakin tapahtumissa vammaiskatsomo oli väkijoukon takana mistä esitystä ei nähnyt.

Tapahtumien henkilökunta sai yleisesti ottaen vastanneilta kehuja. Kun paikalla opastetaan, ei tarvitse jännittää käytännön asioita vaan voi keskittyä seuraamaan tapahtumaa.

Tiedon saatavuus riippui henkilön kontakteista ja omasta aktiivisuudesta. Vastaajat olivat montaa mieltä tiedon saannin helpoudesta. Suurin osa oli jossain määrin samaa mieltä väittämän ”Informaatio tapahtumien saavutettavuudesta on ollut helposti saavutettavissa” -kanssa. Turku 2011 säätiön nettisivut koettiin sekaviksi ja joillekin ruudunlukuohjelmille Turku 2011 -säätiön sivut olivat saavuttamattomat. Tapahtumien tiedotus koettiin epäonnistuneeksi jos ainoa tieto löytyi internetistä.

Arvioinnista tehty yhteenveto tiivistää kulttuuripääkaupungin saavutettavuuden onnistumisen seuraavasti:

Tapahtumat ja niiden tiedotus ovat herättäneet mielipiteitä ja ajatuksia. Kulttuuripääkaupunkivuosi on saanut positiivista palautetta monipuolisesta ja runsaasta kulttuuritarjonnasta, esteettömien tilojen käytöstä, kuvailutulkauksesta ja ilmaisista tapahtumista. Kulttuurivuosi on ollut antoisaa ja jättänyt pysyvät jälkensä kaupunkimiljööseen. Tapahtumat ovat vaikuttaneet asenteisiin ja ilmapiiriin esteettömien tapahtumien järjestämisessä. Niin haastateltavien kuin kyselyyn vastanneidenkin mielessä oli paljon kehitysideoita, jotka pääosin liittyivät aihealueiltaan tiedotukseen, opastukseen ja avustukseen sekä kielelliseen saavutettavuuteen viittomakielisten kannalta.

Haastateltujen mielestä kulttuurivuosi on ollut merkittävä tapahtumasarja esteettömyyden kannalta. ”Koskaan ennen Turun historiassa ei ole panostettu näin pitkäaikaiseen ja laajaan tapahtumien sarjaan, jossa esteettömyys on huomioitu.” Yksi haastatelluista summaa kulttuurivuoden seuraavasti: ”On tapahtunut paljon ja tehty paljon, on hyödynnetty kulttuuripääkaupungin synergiaa ja juttuja on tehty selkeästi hyvällä hengellä.”

6. VINKKEJÄ SAAVUTETTAVUUDEN TOTEUTTAMISEEN

- Ota vammaisjärjestöt mukaan suunnitteluun.
- Viesti tapahtumista ajoissa eri vammaisjärjestöille, tapaa kasvokkain.
- Mieti tapahtuman saavutettavuus alusta loppuun (viestintä, esteetön kulku, esteetön tapahtumapaikka, tapahtuman toteutus, tapahtuman välittäminen, taloudellinen saavutettavuus, laaja osallistuminen).
- Huomioi myös näkövammaiset viestinnässä:
 - Printtimateriaaleissa: Riittävän suuri kontrasti ja fontti 14-16
 - Internetissä: Saavutettavuutta parantaa tekstin suurennusmahdollisuus, kontrastit ja tekstitulkkauslaitteen erityisvaatimuksien huomioiminen. ks. <http://saavutettava.fi/artikkelit/nakovammaiset-jainternet/>
- Internet-sivuilla saavutettavuutta lisäävät selkokieliversio sekä viittomakielinen tulkkiruutu.

VIESTINTÄ

- Käytä saavutettavuussymboleja.
- Viesti myös selko- ja viittomakielellä.
- Välitä viestiä vammaisryhmien omien kanavien kautta erityisesti, jos heidät on huomioitu hankkeessa hyvin.
- Tiedota ajoissa, jotta esimerkiksi vammaisyhdistykset ehtivät välittämään tietoa eteenpäin omien kanaviensa kautta.

ESTEETÖN KULKU

- Tietoja turkulaisten julkisten tilojen saavutettavuudesta: www.turkukaikille.info.
- Varmista riittävän leveät (1500mm) ja tasaiset kulkuväylät.

- Ulkoilmatapahtumissa kaapelien yli kannattaa rakentaa/vuokrata kourut, jotta pyörrien päällä liikkuvan matka ei pysähdy johtoihin.
- Portaiden käyttämisen mahdollistavat erilaiset luiskat.
- Käytä selkeitä opasteita.
- Mahdollista lainattavat pyörätuolit, lastenvaunut ja rollaattorit.
- Järjestä invaparkkipaikkoja lähelle sisäänkäyntiä.
- Varmista lepopaikkoja, käsitukia ja naulakkoja myös matalalle.

ESTEETÖN TAPAHTUMAPAIKKA

- Tapahtumapaikalla olisi hyvä olla:
 - pyörätuolipaikkoja useassa vaihtoehtoisessa paikassa
 - induktiosilmukka
 - maadoitettu pistorasia (esim. sähköpyörätuolia tai hengityskonetta varten)
 - näyttämölle/pukuhuoneisiin pääsy pyörätuolilla
- esteetön wc (inva-wc, ulkona myös esim. Bajamaja Inva)
- kunnollinen valaistus: esimerkiksi salissa olisi hyvä sammuttaa valot vasta juuri ennen esityksen alkua, jotta omaa paikkaansa ei tarvitse etsiä hämärässä.
- Esteettömän tapahtuman tarkistuslistan saa Kulttuuria kaikille -palvelusta, www.kulttuuriakaikille.fi.

TAPAHTUMAN TOTEUTUS

- Tarjoa kokemuksia kaikille aisteille: kuultuna, nähtynä, tunnettuna, haistettuna ja maistettuna. Se palvelee kaikkia parhaiten.
- Onko tapahtumaa mahdollista tulkata eri asiakasryhmille?
 - simultaanitulkkaus (tulkkaus toiselle kielelle samanaikaisesti)
 - tekstitulkkaus (tulkki välittää puhujan suullisen viestin kirjoitettuun muotoon, palvelee kuulovammaisia ja kaikkia muitakin hälyssä)
 - tulkkaus viittomakielelle (palvelee näkövammaisia)

- varjotulkkaus (viittomakielinen tulkki osana esitystä lavalla näyttelijöiden rinnalla, palvelee kuulovamaisia)
- kuvailutulkkaus (palvelee näkövammaisia)
- selkokieli (yleiskieltä yksinkertaisempi kieli, palvelee suomea huonommin osaavia, vanhuksia, kehitysvammaisia)

TAPAHTUMIEN VÄLITTÄMINEN

- Tapahtumien välittäminen eri kanavien (radio, tv, internet jne.) kautta tarjoaa mahdollisuuden osallistumiseen myös niille, jotka eivät pääse paikalle.

LAAJA OSALLISTUMINEN

- Valitse tapahtumapaikka, johon on matala kynnys osallistua.
- Tiedota aktiivisesti eri kanavia käyttäen. Oikeita tiedotuskanavia käyttä-

mällä tavoitetaan nekin ihmiset, joille tiedon välittäminen perinteisten viestintäkanavien kautta ei riitä.

- Voisiko tapahtumaan liittyen tehdä yhteistyötä erityisryhmien kanssa?

TALOUDELLINEN SAAVUTETTAVUUS

- Voisiko tapahtuman tarjota ilmaiseksi kaikille?
- Porrasta lipun hintoja esimerkiksi seuraavasti:
 - lapset, opiskelijat, vammaiset, varus- ja siviilipalvelusmiehet, työttömät ja eläkeläiset – 50 %
 - alle kouluikäiset lapset ilmaiseksi
 - perheille edullisempi perhelippu
- Tarjoa toimintaesteisten ihmisten avustajille (esim. tulkit, avustajat) ilmainen sisäänpääsy. Vammaisilla on vammaiskortti, jota he voivat näyttää lipunoston ja lipuntarkistuksen yhteydessä, joten väärinkäytön mahdollisuutta ei ole.

LISÄÄ TIETOA

Esteettömän tapahtuman muistilista:

<http://www.kulttuurikaikille.fi>

Kuvailutulkauksesta: <http://www.kulttuuripalvelu.fi/?id=9>

Saavutettavuudesta internet-sivulla:

<http://saavutettava.fi/artikkelit/nakovammaiset-ja-internet/>

Saavutettavuussymbolit: <http://www.kulttuuriakaikille.fi>

Tekstitulkauksesta: <http://www.suomenkirjoitustulkit.net/Sivuja/Kirjoitustulkkaus.html>

Tietoja turkulaisten julkisten tilojen saavutettavuudesta: <http://www.turkukaikille.info>

LÄHTEET

Kulttuuria kaikille -palvelu, (<http://www.kulttuuriakaikille.info/>)

Kulttuuria kaikille -palvelu, saavutettavuussymbolit, (<http://www.kulttuuriakaikille.info/index.php?k=12913>)

Kuuloliitto, induktiosilmukka, (<http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/apuvalineet/induktiosilmukka/>)

Näkövammaisten kulttuuripalvelu ry, (<http://www.kulttuuripalvelu.fi/?id=9>)

Saavutettavuus.fi, näkövammaiset ja internet, (<http://saavutettava.fi/artikkelit/nakovammaiset-ja-internet/>)

Suomen kirjoitustulkit, kirjoitustulkkaus, (<http://www.suomenkirjoitustulkit.net/kirjoitustulkkaus/>)

Turkukaikille.info, esteettömyystietoa

Turun julkisista ja yksityisistä palveluista, (<http://www.turkukaikille.info/>)

SAAVUTETTAVUUSSYMBOLIT KULTTUURIPÄÄKAUPUNGISSA

Avustaja paikalla

Esteetön kulku

Viittomakielistä palvelua

Induktiosilmukka

Avustajakoira

Kuvailutulkkaus

Turku 2011 -säätö
Läntinen Rantakatu 15
20100 TURKU

www.turku2011.fi

TURKU ● ÅBO 2011
EUROPEAN CAPITAL OF CULTURE

EUROPEAN CAPITAL OF CULTURE

